HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב [א]המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת [ב]והלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו (א)מגושתא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתיים דרב דאמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה דאי ס"ד חרשי הכתיב (ג)[1]לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות תסתיים אר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר [2]ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו א"ר שמואל בר נחמני א"ר (ג)יוחנן [ג]מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר [3]ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות: [ד]הצד צבי וכו': ת"ר [ד]הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר [ה]פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מ"ט דרבנן קסברי [ו]אין דישה אלא לגדולי קרקע וליחייב נמי משום נטילת נשמה אמר רבי יוחנן שפצעו מת רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו [ז]מודה (ה)ר"ש בפסיק רישא ולא ימות (א) שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי (ו)דליציל ציבעיה: [ח]והשוחטו: שוחט משום מאי חייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום [ט]נטילת נשמה משום

דרנא. תולעת ומנקב בו נקב קטן ועגול וצריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: **המותח חוט של תפירה.** בגד התפור ועומד והניח החוט ארוך ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטי התפירות נמשכין ומותח את ראשי החוט להדק ולחבר זו היא תפירתו וחייב: **והלומד דבר אחד מן המגוש.** מין הממשיכו לע"ז אפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: **והיודע כו'.** הני תלת שמעתתא שמעינהו (ז)מר זוטרא מרב כי הדדי וגרסינהו: **אמגושא.** דאמרינן בכל דוכתא רב ושמואל פליגי ביה: **חד אמר חרשי.** מכשף: **וחד אמר גדופי.** מין האדוק בע"ז ומגדף תמיד את השם ומסית אנשים לע"ז: **דאי סלקא דעתך חרשי.** וטעמא משום דכתיב לא ימצא בך וגו' [דברים יח] וקא חשיב מכשף: **והא כתיב.** לעיל מיניה לא תלמד לעשות כדי שתעשה: **להבין.** שתוכל לעמוד בהן ואם יעשה נביא שקר לפניך שתבין שהוא מכשף: **תסתיים.** דגדופי הוא הלכך כל דבריו דברי ע"ז(ח) והסתלק מעליו שלא ישיאך: **לעיני העמים.** שחכמה הניכרת היא שמראה להם סימן לדבריו בהילוך החמה והמזלות שמעידין כדבריו שאומר שנה זו גשומה והיא כן שנה זו שחונה והיא כן שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה במזל תלוי הכל לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה למזל: **הפוצעו.** דוחקו בידיו שיצא דמו: **אינו חייב אלא אחת.** משום צידה אבל אפציעה ליכא חיוב: **בכלל דישה.** שמפרק דמו הימנו כמפרק תבואה מקשין שלה: **מתעסק הוא אצל נטילת נשמה.** כלומר לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק בדבר אחר ולא הויא מלאכת מחשבת שאינו מתכוין שימות: **טפי ניחא ליה.** שדם החי טוב מדם המת וכיון דכל עצמו מתכוין וטורח לשומרו שלא ימות בידו אפי' מת אין כאן אלא מתעסק וכי מודה ר' שמעון במידי דלא איכפת ליה אי מיתרמי ומיהו איכווני לא מיכוין: **דליציל ציבעיה** גרסינן. שתהא מראית צבעו צלולה: **שוחט משום מאי מיחייב.** שחיטה במלאכת המשכן היכא ומאי עבידת' אי מעורות אילים מאדמים למה לי בהו שחיטה בחניקה נמי סגי: משום

שכן יריעה שנפל בה דרנא כו'. תימה לר"י דבריש האורג (קה.) אמרי' קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה ומשני דעבידא ככיסתא ואומר ר"י[א] דבמשכן היו אומנים ביותר והיו נזהרים[ב] שלא היו עושים ככיסתא והתם לא קאמר שנפל בה דרנא דנקט דשכיח טפי ועוד דהתם בעי לאשכוחי קורע על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא ויריעה שנפל בה דרנא צריך לקורעה מתחלתה ועד סופה ויש בה כמה תפירות ואע"ג דהשתא לא משכח' במשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא סברא הוא דבשתי תפירות הוי דבר חשוב: **אמגושא.** פי' בערוך (ט) דפליגי בהא דאמר רב פפא באלו מגלחין (מו"ק יח.) פרעה אמגושי היה דכתיב הנה יוצא המימה חד אמר לעשות כשפים היה יוצא וחד אמר גדופי שהיה עושה עצמו ע"ז שהיה אומר לי יאורי ואני עשיתני ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל במאי דאמר רב פפא אלא פליגי באמגושא שנזכר בשום מקום במשנה או בברייתא: **הצד חלזון.** [ג]למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלזון דדרך לפוצעו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי[ד] וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מיחייב משום נטילת נשמה ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מיחייב בצידה שלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמרי' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) השולה דג מן הים כיון שיבש בו[ה] כו' הכא שמא חלזון דרכו לפרכס ולקרב מיתתו ול"ע דבירושלמי[ו] משמע דצד חלזון לא מיחייב משום צידה: **וליחייב נמי משום נטילת נשמה.** ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור פריך שפיר דהיכא דאיכא תקון קצת חייב כדאמרי' בפסחים (דף עג.) בסוף אלו דברים והכא נמי במה שממיתו יש תקון קצת שאינו מפרכס לכאן ולכאן ונוח ליטול ממנו הדם ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה אתי שפיר נמי לרבי יהודה דהשתא ליכא תיקון כלל ומיהו שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה מדמשני מתעסק הוא אצל נטילת נשמה ולא קאמר מקלקל הוא: **מתעסק הוא אצל נטילת נשמה.** האי מתעסק לאו דוקא דהא מתעסק בחבורה חייב לר"ש דאמר בס"פ ספק אכל (כריתות יט:) הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב וטעמא כדליף בהאורג (לקמן קו.) מדאיצטריך למישרי מילה מכלל דמקלקל בחבורה חייב ולא חיישינן למלאכת מחשבת דמקלקל דעלמא לא מיפטר אלא משום מלאכת מחשבת כדאמר בספ"ק דחגיגה (דף י:)[ז] ומתעסק דהכא היינו דבר שאין מתכוין כיון דאין מתכוין כלל למלאכה מותר אפי' בחבורה[ח] אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת[ט] כמו כל איסורים שבתורה דלא שייך בהו מלאכת מחשבת ושרו אין מתכוין[י] כדאמר מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה כו' (כלאים פ"ט משנה ה) וכן מוכח בפ"ק דכתובות (ד' ה:) דאמר את"ל דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך הלכה כרבי יהודה או הלכה[יא] כר"ש פירוש [יב]בדבר שאין מתכוין ואת"ל הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש בדבר שאין מתכוין תו ליכא לספוקי במקלקל דאפי' מקלקל בחבורה חייב [יג]כיון דאין מתכוין מותר:

טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעי'. פי' אע"ג דהוי פסיק רישיה דמודה ר"ש הכא מיפטר משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפי' במקלקל פטור ר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה כדאמר בפרק הנחנקין (סנהדרין פד:) מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה ה"מ במידי דניחא ליה אי מתרמי דהוי צריכה לגופה אבל במידי דלא איכפת ליה לא מודה ורש"י פי' דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו במאי דלא איכפת ליה אי מתרמי[יד] וליתא דהא מזרד זרדין בארעא דחבריה[טו] פטר ר"ש בפ' הבונה (לקמן קג.)[טז] והתם לא איכפת ליה אי מתרמי אלא כדפי' ותימה דבספ"ק דחגיגה (דף י:) משמע דהא דפטר ר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה היינו משום דבעי מלאכת מחשבת וא"כ בחבורה דלא בעי מלאכת מחשבת ליחייב בה מלאכה שאינה צריכה לגופה: **כי היכי דליציל ציבעיה.** קשה לר"י[יז] דמ"מ על נטילת הדם ליחייב משום נטילת נשמה[יח] דנראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש שמונה שרצים (לקמן קז.) דחובל בהן חייב משום דהוי תולדה דשוחט וחייב משום נטילת נשמה ונטילת הדם היינו נטילת נשמה[יט] כדכתיב כי הדם הוא הנפש ולכך ח' שרצים שיש להם עור חייב בנצרר הדם אע"פ שלא יצא דכיון שנצרר סופו לצאת אלא שעתה העור מעכבו ושאר שרצים שאין להם עור אינו חייב עד שיצא מהם דם אבל בנצרר הדם ולא יצא לא מיחייב דכיון שלא יצא סופו לחזור דאם היה סופו לצאת היה יוצא מיד שאין העור מעכבו[כ] והשיב לו ר"ת דדם חלזון הראוי לצביעה מיפקד פקיד ולא מיחייב על אותו הדם משום נטילת נשמה ועל דם אחר היוצא עמו נמי לא מיחייב דלא ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה[כא] אבל אין לפרש דנטילת נשמה היינו שמחליש אותו דבר שחובל בו דגבי דם בתולים מה צריך לחלישות האשה וגבי מילה מה צריך לחלישות התינוק אלא לנטילת הדם קרי נטילת נשמה כדפי': **שוחט משום מאי מיחייב.** לאו אשוחט דמתני' קאי דההוא פשיטא דלא הוי[כב] אלא משום נטילת נשמה דצובע תנן בהדיא במתני' אלא אשוחט דעלמא קאי[כג]: אין

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' שם הלכה ט סמג שם טור שו"ע או"ח סימן שמ סעיף ו:
נה ב שו"ע יו"ד סימן קעט סעיף יט:
נו ג סמג עשין מז:
נז ד מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יט סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שטז סעיף ה:
נח ה מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ז ופכ"א הלכה יב:
נט ו מיי' שם פ"ח הלכה ז:
ס ז מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ו טוש"ע או"ח סימן שלז סעיף א:
סא ח ט מיי' פי"א מהל' שבת הלכה א:

מוסף תוספות

א. הכא לא בעי למימר הכי. תוס' הרא"ש. ב. מתחלה. תוס' הרא"ש. ג. תימה אמאי נקט צד, הוה ליה למימר הפוצע חלזון פטור ור' יהודה מחייב. תוס' הרא"ש. דבצידה לא פליגי. חי' הר"ן. ד. כי היכי דליצלי צביעיה. חי' הר"ן. ה. בו כסלע בין סנפיריו חייב. תוס' הרא"ש. ו. [בפרקין דף נ"ב ע"א]. ז. וכיון דגלי קרא בחבורה דמקלקל חייב אע"ג דלאו מלאכת מחשבת הוא ה"ה מתעסק נמי. תוס' הרא"ש. ח. אבל מתעסק דהתם מתכוין הוא אלא שמתעסק בהיתר ועלה בידו דבר איסור והוה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה ובהא מחייב ר' שמעון בחבורה, אבל בדבר שאינו מתכוין פוטר אף בחבורה. תוס' הרא"ש. ט. וא"ת לענין מתכוין נמי נימא הכי הואיל ומקלקל בחבורה חייב שאין מתכוין נמי חייב כי היכי דאמרינן לענין מתעסק, י"ל [דהוי]. תוס' הרא"ש. י. [ד]פטור דאינו מתכוין לאו משום מלאכת מחשבת הוא. תוס' הרא"ש. יא. כר"י בדבר שאין מתכוין איכא לספוקי במקלקל הלכתא כמאן, אבל אי אמרינן הלכה. תוס' הרא"ש. יב. [ד]מותר. תוס' הרא"ש. יג. מ"מ. תוס' הרא"ש. יד. אי לא, אבל דלא ניחא ליה שרי. תוס' הרא"ש. טו. שאינו מתכוין ליפותו. תוס' הרא"ש. טז. ואע"ג דפסיק רישיה הוא. תוס' הרא"ש. יז. מאי קאמר מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. יח. [דהא] לקמן בריש שמונה שרצים דהחובל בהם חייב דיש להם עור נצבע העור בדם וחייב משום צובע, ונהירא האי פירושא דמה צריך הוא לאותה צביעה ומה צביעה שייכא בחובל בחבירו וכו'. תוס' הרא"ש. יט. במקום שחבל בו. ריטב"א. כ. והשתא קשה בשמעתין מאי קאמר מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והלא כל כונתו להוציא את הדם והיינו נטילת נשמה. תוס' הרא"ש. כא. והאיהו דם קאמר דמתעסק הוא. תוס' הרא"ש. כב. תנא. תוס' הרא"ש. כג. ואסקה רב דמשכחת לה שחייב אף משום צובע דניחא ליה דליתוס בית השחיטה דמא, ולהיותו בהדיא שהיא בשר שחוטה דיומא וקפצי למזבנה, ושוחט לעצמו או לצורך העור לית ליה האי טעמא ומשום נטילת נשמה בלחוד חייב, והיינו שוחט דמתני', כך פירש רבינו תם ז"ל. ריטב"א.

רבינו חננאל

אמגושתא. פי' בלשון ערבי זמזמה. מגוש בלשון יון מכשף. גידופי, כופר בעיקר. **הצד צבי השוחטו כו'.** ת"ר **הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת, ר' יהודה אומר חייב שתים, פציעה בכלל דישה.** ורבנן סברי אין דישה אלא בגידולי קרקע. ואקשינן לרבנן ליחייב משום צידה ומשום נטילת נשמה. ופריק ר' יוחנן שפצעו מת. רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי, מתעסק אצל נטילת נשמה, וקיי"ל המתעסק [בחלבים ובעריות] חייב משום דנהנה, המתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה, דלא קא ניחא לנטילת נשמה, דניחא ליה דנהוי חי כי היכי דליצלח ציבעיה, דכל כמה דהוא חי מצלח ציבעיה. **שוחט משום מאי מחייב, רב אמר משום צובע.**

מסורת הש"ס

(א) ס"א אמגושא, (ב) [ר"ה כד: ע"ז יח. מג: סנהד' סח.], (ג) [צ"ל יונתן], (ד) [תוספתא פ"ט ע"ש], (ה) לקמן קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. [ביצה לו.] כתובות ו. בכורות כה. סוכה לג:, (ו) [צ"ל דליצלא פי' דלא ניחא ליה דתיפוק נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי מצלא לצבעיה שצבעו מתעלה יפה ויהא צבעו יפה וברייא כי אז תצליח. ערוך] (ז) [צ"ל רב], (ח) בס"א: מינות., (ט) [ערך אמגושא],

תורה אור השלם

1 כִּי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם: דברים יח ט

2 וְהָיָה כִנּוֹר וָנֶבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֵת פֹּעַל יְיָ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ: ישעיהו ה יב

3 וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִוא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה: דברים ד ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני הכא. נ"ב עמ"ש דף קג:

מוסף רש"י

אבל אתה למד להבין ולהורות. כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך שזה הוא חק הגוים (דברים יח ט). **מודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות.** באומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואיני רוצה שתמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג.).

רב נסים גאון

שכן [קרש] [יריעה] שנפל בו דרנא. פי' דרנא תולעת, ובסוף פרק אלו טריפות (חולין דף סז) משכחת ואת נבלת תשקצו, לרבות את הדרנין של בהמה. **רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה.** קיי"ל שהמתעסק לענין שבת פטור, ומשכחת עיקר דילה בפרק ספק אכל חלב בכריתות [דף יט:] אמר רב נחמן אמר שמואל [המתעסק] בחלבים ובעריות (בחלבים ובעריות) חייב שכבר נהנה. מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה, ומשכחת לה בסנהדרין בב' מיתות [דף סב]. ובגמרא הזורק דבני מערבא [הלכה ו] גרסי (הזורק) [המתעסק] בשבת פטור, היאך עבידא אמר הריני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור. ובגמ' דכל שעה בפסחים [דף לג] גרסי לה אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק כמתכוין, שכן נתכוין להגביה את התלוש וחתך המחובר פטור. וכגון זה כל מלאכה שהיא באה חילוף מה שנתכוון העושה אותה מתעסק מיקרי שהרי לא נעשית מחשבתו. **אלו לאפוקי מדר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב.** ואשכחנן דברי ר' אליעזר בכריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב [דף טז] אמר ר' עקביא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו, חייב על כל אחת ואחת או חייב אחת על כולן. אמר לי חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר. ואמרו בתלמוד בעי מיניה ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין אי לא, ופשט ליה דוולדי מלאכות כמלאכות דמיין. **דאי ר' שמעון הא אמר לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהן.** בפירקא דלקמן המוציא יין [דף עו] משכחת להא דר' שמעון.

סליק פרק כלל גדול